

Wykres funkcji liniowej

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Aplet
- Sprawdź się
- Dla nauczyciela

Wykres funkcji liniowej

Źródło: dostępny w internecie: pxhere.com, domena publiczna.

Funkcje opisujemy na kilka różnych sposobów. Jednym ze sposobów opisu funkcji jest jej przedstawienie za pomocą wykresu. Omówimy etapy szkicowania wykresu funkcji liniowej oraz położenie wykresu w prostokątnym układzie współrzędnych.

Twoje cele

- Poznasz etapy szkicowania wykresu funkcji liniowej.
- Naszkicujesz wykresy funkcji liniowych określonych wzorami $y = ax + b$ dla różnych wartości współczynników a i b .
- Określisz położenie wykresu funkcji liniowej w układzie współrzędnych, w zależności od wartości współczynników a i b .

Przeczytaj

Przypomnijmy definicję funkcji liniowej.

Definicja: funkcja liniowa

Funkcję określoną wzorem $y = ax + b$ dla $x \in \mathbb{R}$, gdzie a i b są stałymi, nazywamy funkcją liniową.

Liczbę a nazywamy współczynnikiem kierunkowym, a liczbę b wyrazem wolnym.

Dziedziną funkcji liniowej jest zbiór liczb rzeczywistych $\mathbb{R}$.

Wykresem funkcji liniowej jest **prosta**.

Do szkicowania wykresu funkcji liniowej wykorzystamy poniższą własność.

Własność: prosta na płaszczyźnie

Przez dwa różne punkty płaszczyzny można poprowadzić dokładnie jedną prostą.

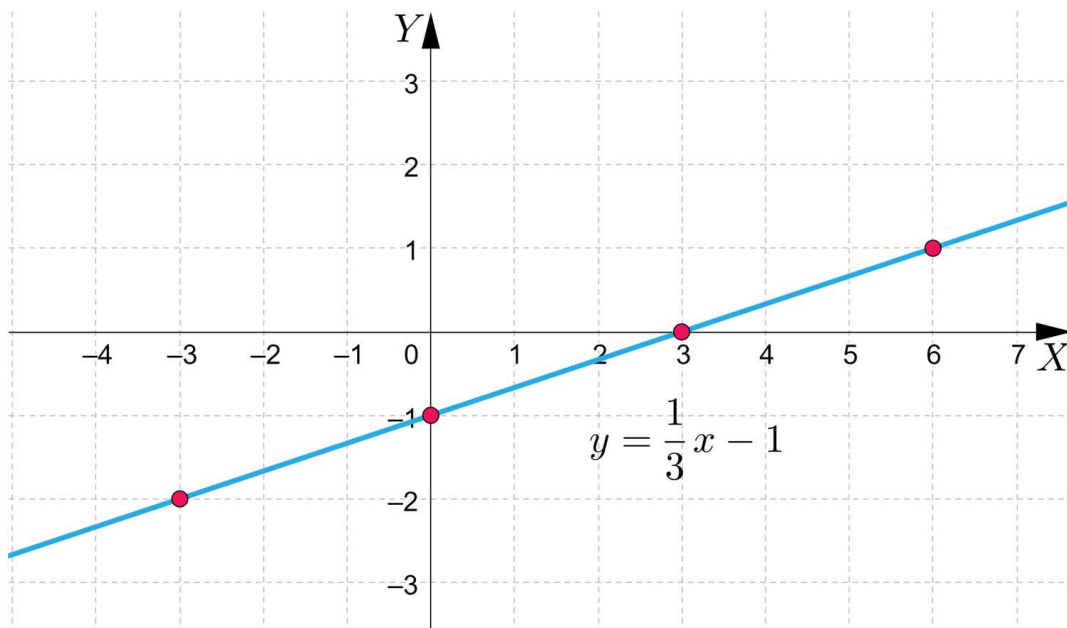
Zatem do naszkicowania wykresu funkcji liniowej określonej wzorem $y = ax + b$ wystarczy wyznaczyć współrzędne co najmniej dwóch punktów, które należą do tego wykresu.

Naszkuje wykresem funkcji określonej wzorem $y = \frac{1}{3}x - 1$.

Przedstawmy w tabeli wartości tej funkcji, które wyznaczymy dla kilku argumentów.

x	-3	0	3	6
y	-2	-1	0	1

Zatem wykres tej funkcji przedstawia się następująco:

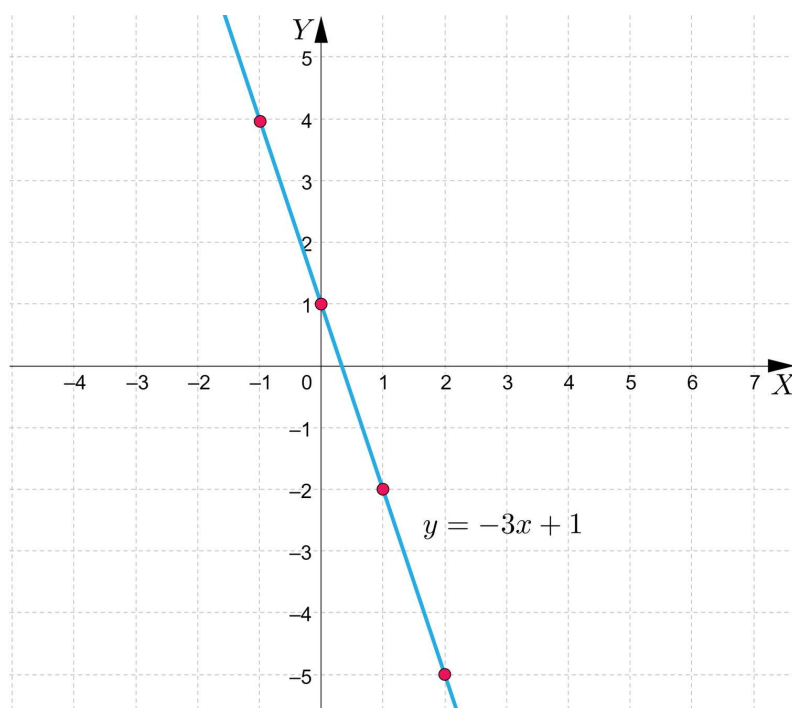

Naszkuje wykres funkcji określonej wzorem $y = -3x + 1$.

Przedstawmy w tabeli wartości tej funkcji, które wyznaczymy dla kilku argumentów.

x	-1	0	1	2
y	4	1	-2	-5

Zatem wykres tej funkcji przedstawia się następująco:

Zauważmy, że jeżeli do naszkicowania prostej wystarczy znać współrzędne dwóch punktów, to tymi współrzędnymi mogą być współrzędne punktów przecięcia wykresu funkcji liniowej z osiami układu współrzędnych (o ile istnieją).

1. Punkt przecięcia wykresu funkcji liniowej określonej wzorem $y = ax + b$ z osią X układu współrzędnych ma współrzędne $\left(\frac{-b}{a}, 0\right)$, gdzie $a \neq 0$.
2. Punkt przecięcia wykresu funkcji liniowej określonej wzorem $y = ax + b$ z osią Y układu współrzędnych ma współrzędne $(0, b)$.

Omówimy położenie w układzie współrzędnych prostej, która jest wykresem funkcji liniowej określonej wzorem $y = ax + b$, w zależności od wartości współczynników a i b .

Przykład 1

Naszkuje wykres funkcji liniowej określonej wzorem $y = -\frac{2}{5}x + 2$.

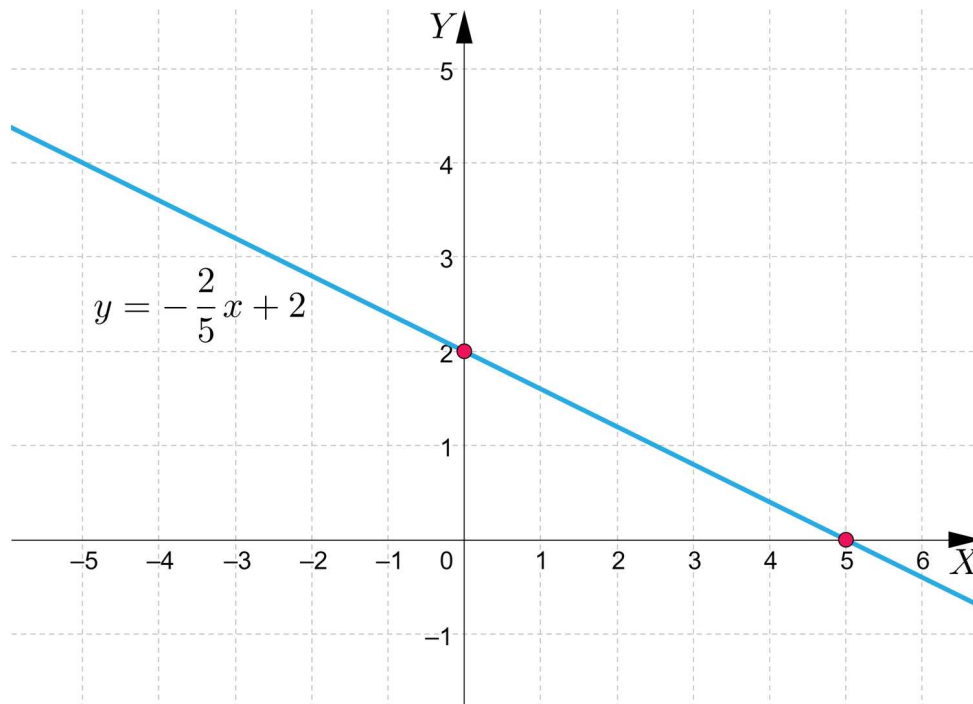
Rozwiązanie

Ze wzoru funkcji możemy odczytać, że $a = -\frac{2}{5}$ oraz $b = 2$.

Zatem współrzędne punktów przecięcia prostej, która jest wykresem tej funkcji, z osiami układu współrzędnych wynoszą:

- z osią X : $(5, 0)$,
- z osią Y : $(0, 2)$.

Wykres tej funkcji przedstawia się następująco:

Przykład 2

Do wykresu funkcji liniowej określonej wzorem $y = ax$ należy punkt o współrzędnych $(-1, 4)$.

Wyznamy wzór tej funkcji oraz naszkicujemy jej wykres.

Rozwiązanie

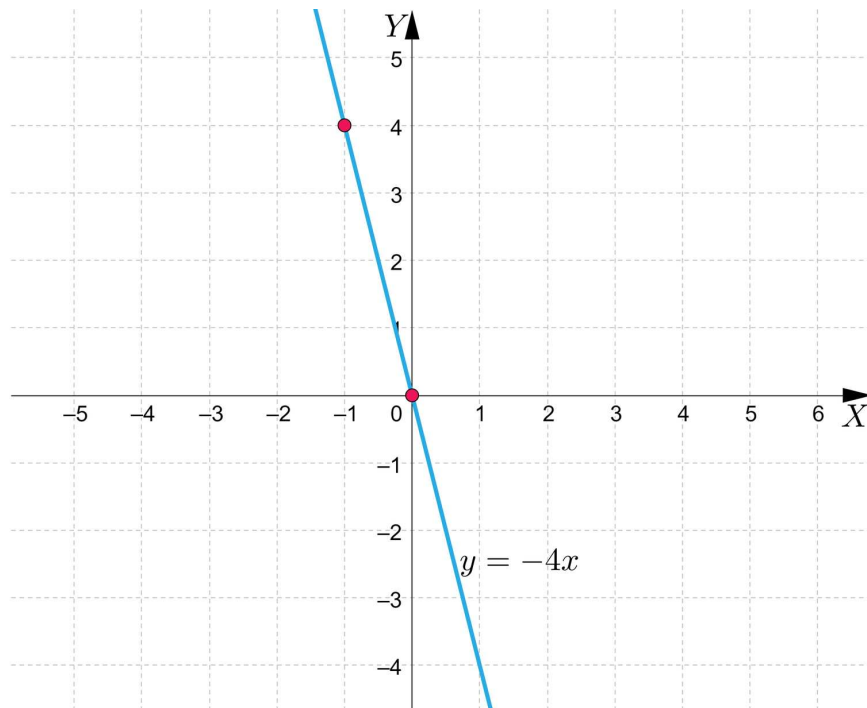
Ponieważ punkt o współrzędnych $(-1, 4)$ należy do wykresu funkcji określonej wzorem $y = ax$, zatem do wyznaczenia wartości a rozwiązujemy równanie:

$$4 = a \cdot (-1), \text{ zatem } a = -4.$$

Wzór funkcji zapisujemy w postaci: $y = -4x$.

Zauważmy, że do wykresu funkcji należy punkt o współrzędnych $(0, 0)$.

Wykres tej funkcji przedstawia się następująco:

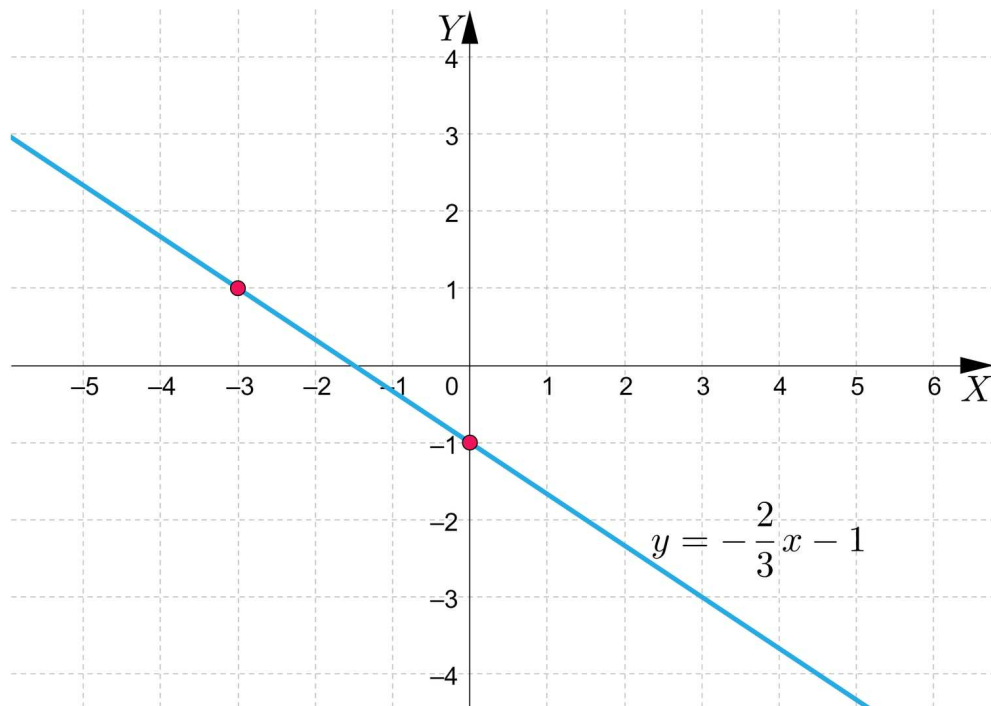
Przykład 3

Naszkcujemy wykres funkcji liniowej określonej wzorem $y = -\frac{2}{3}x - 1$ i określimy jego położenie w układzie współrzędnych.

Rozwiązanie

Do wykresu funkcji należą punkty o współrzędnych $(-3, 1)$ oraz $(0, -1)$.

Zatem wykres tej funkcji przedstawia się następująco:

Wykres tej funkcji znajduje się w II, III i IV ćwiartce układu współrzędnych.

Wykresy funkcji liniowych znajdują zastosowanie w rozwiązywaniu sytuacji związanych z życiem codziennym.

Przykład 4

Wypożyczalnia oferuje dwie opcje zapłaty za wypożyczenie kajaka, w zależności od trasy spływu:

trasa I - wpłata 30 zł oraz 15 zł za każdą godzinę,

trasa II - wpłata 20 zł oraz 20 zł za każdą godzinę.

- a. Zapiszemy wzory funkcji przedstawiających koszt wypożyczenia, w zależności od liczby godzin.
- b. Naszkicujemy wykresy funkcji mając dane ich wzory.

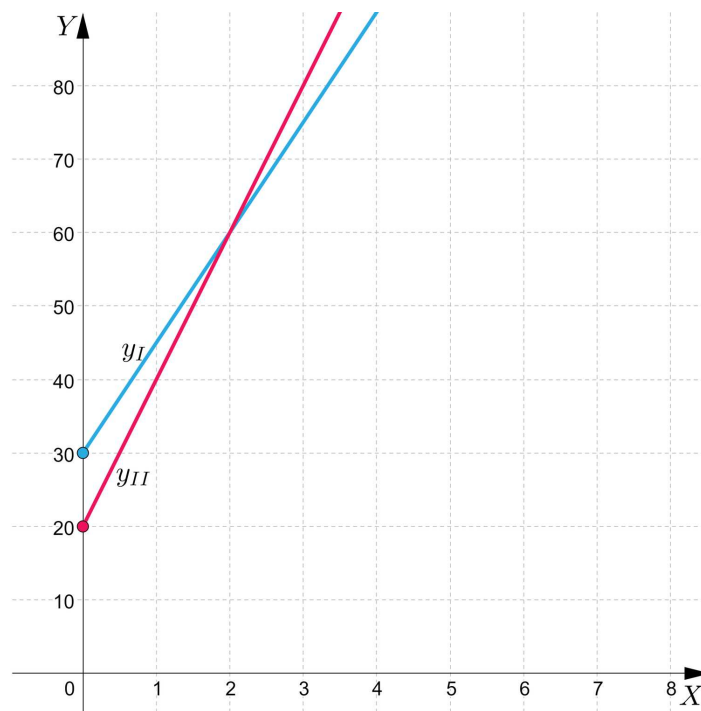
Rozwiązanie

a. Najpierw oznaczymy przez x (gdzie $x > 0$) liczbę godzin i przez y (gdzie $y > 0$) całkowity koszt wypożyczenia. Wtedy wzory funkcji określających całkowity koszt wypożyczenia można zapisać następująco:

$$\text{trasa I} - y_{\text{I}} = 30 + 15x,$$

$$\text{trasa II} - y_{\text{II}} = 20 + 20x.$$

b. Wykresy funkcji y_{I} i y_{II} przedstawiają się następująco:

Przykład 5

Naszkiujemy wykres funkcji liniowej, jeżeli wiadomo, że ten wykres przecina oś Y w punkcie o współrzędnych $(0, -3)$, a pole trójkąta ograniczonego prostą, która jest wykresem tej funkcji oraz osiami układu współrzędnych, wynosi 9.

Rozwiązanie

Trójkąt opisany w zadaniu jest prostokątny, a jego wysokość wynosi 3.

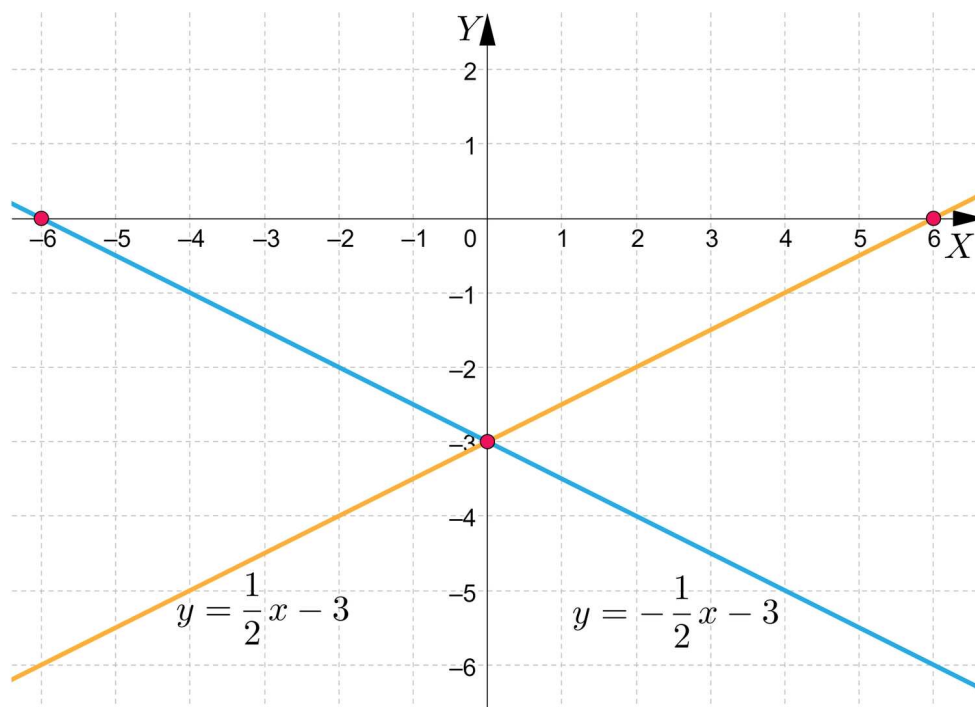
Wykorzystamy wzór na pole trójkąta $P = \frac{1}{2} \cdot a \cdot h$.

Wartość a obliczamy z równania:

$$9 = \frac{1}{2} \cdot a \cdot 3, \text{ zatem } a = 6.$$

Zatem do prostej należy punkt o współrzędnych $(-6, 0)$ lub $(6, 0)$.

Istnieją dwie proste, które wyznaczają trójkąt opisany w zadaniu:

Słownik

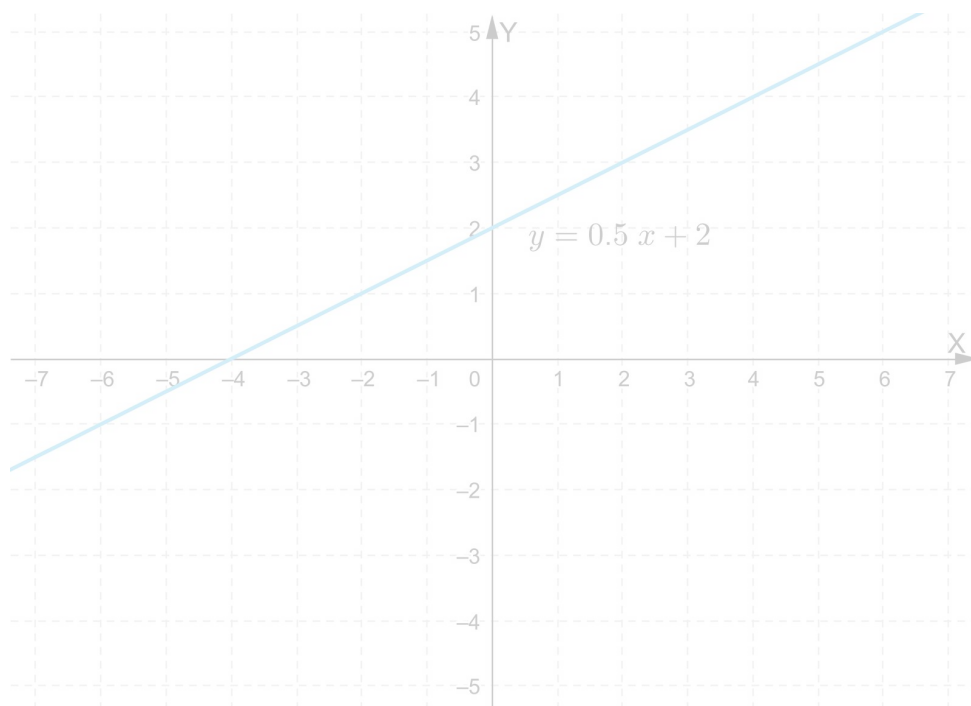
wykres funkcji

zbiór wszystkich punktów płaszczyzny o współrzędnych (x, y) , gdzie x należy do dziedziny tej funkcji, natomiast y jest wartością funkcji dla argumentu x

Aplet

Polecenie 1

Uruchom aplet służący do szkicowania wykresu funkcji liniowej. Określ położenie prostej, będącej wykresem funkcji, w zależności od wybranych wartości współczynników a i b .

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DsgW7Fne4>

Polecenie 2

Określ, w których ćwiartkach prostokątnego układu współrzędnych znajdują się wykresy danych funkcji:

- $y = 3x - 2$,
- $y = -x - 4$,
- $y = -6$,
- $y = 2x + 1$,
- $y = 3$,
- $y = -x + 2$.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

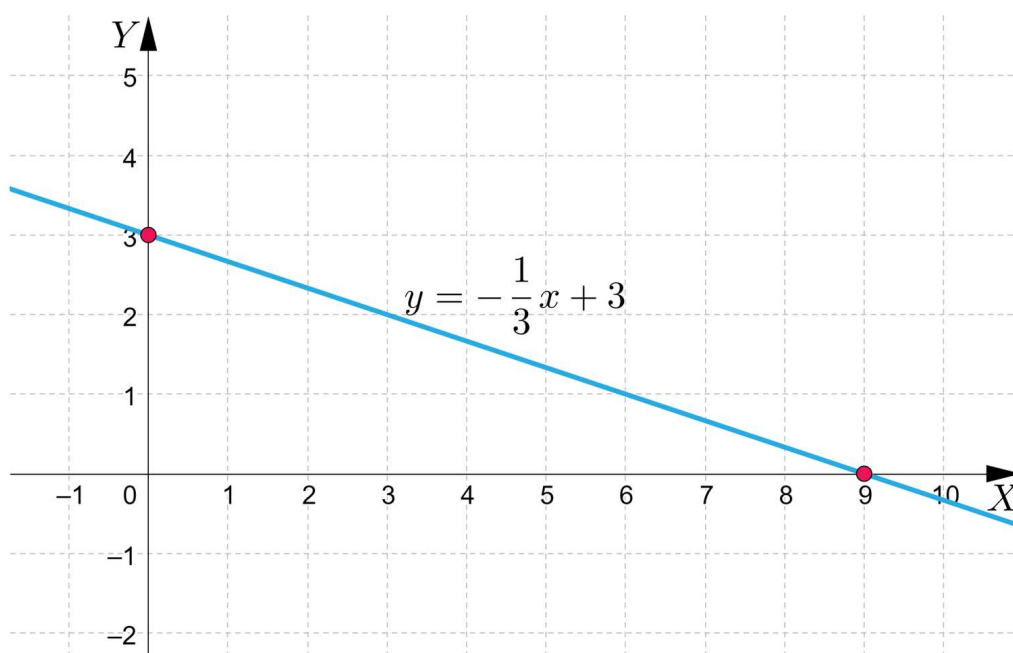
Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Na rysunku przedstawiono wykres funkcji określonej wzorem $y = -\frac{1}{3}x + 3$.

Ćwiczenie 5

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Ćwiczenie 8

Dana jest funkcja f określona wzorem $f(x) = (2m - 1)x + (-n + 2)$.

Określ, dla jakich wartości parametrów m i n wykres tej funkcji znajduje się w I, III i IV ćwiartce układu współrzędnych.

Dla nauczyciela

Autor: Tomasz Wójtowicz

Przedmiot: Matematyka

Temat: Wykres funkcji liniowej

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

V. Funkcje. Zakres podstawowy. Uczeń:

5) interpretuje współczynniki występujące we wzorze funkcji liniowej;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- poznaje etapy szkicowania wykresu funkcji liniowej,
- szkicuje wykresy funkcji liniowych określonych wzorami $y = ax + b$ dla różnych wartości współczynników a i b ,
- określa położenie wykresu funkcji liniowej w ćwiartkach układu współrzędnych, w zależności od wartości współczynników a i b ,
- wykorzystuje poznaną wiedzę do rozwiązywania problemów matematycznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- metoda kota i myszy;
- liga zadaniowa;

- burza mózgów.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- komputery z dostępem do internetu dla uczniów.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Przybliżenie przez nauczyciela tematu: „Wykres funkcji liniowej” i celów lekcji. Określenie wiążących dla uczniów kryteriów sukcesu.
2. Uczniowie metodą burzy mózgów przypominają poznane pojęcia związane z tematem lekcji.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią w sekcji „Przeczytaj” i zapisują w zeszyte minimum dwa pytania. Następnie nauczyciel dzieli uczniów na dwie grupy. Grupy na przemian zadają przygotowane wcześniej pytania grupie przeciwnej, która udziela odpowiedzi. Nauczyciel uzupełnia wyjaśnienia.
2. Uczniowie zapoznają się z treścią zawartą w sekcji „Aplet”, zapisują ewentualne pytania dotyczące napotkanych trudności, po czym następuje dyskusja, w trakcie której nauczyciel wyjaśnia niezrozumiałe elementy materiału.
3. Uczniowie wykonują pierwsze dwa ćwiczenia interaktywne z sekcji „Sprawdź się” metodą kot i mysz. Mysz stara się jak najlepiej rozwiązać zadania, a kot sprawdza ich poprawność. Po 2 nieudanych próbach kot „łapie mysz”, która odpada z gry. Aby gra toczyła się dalej - role uczniów odwracają się i mysz staje się kotem - procedura się powtarza. Wyniki pracy omawiane są na forum klasy i komentowane przez nauczyciela.
4. Nauczyciel dzieli klasę na 4-osobowe grupy. Uczniowie rozwiązują zadania 3-5 na czas (od zadania łatwiejszego do trudniejszych). Grupa, która poprawnie rozwiąże zadania jako pierwsza, wygrywa, a nauczyciel może nagrodzić uczniów ocenami za aktywność. Rozwiązania są prezentowane na forum klasy i omawiane krok po kroku.
5. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne 6-8 z sekcji „Sprawdź się”. Wyniki pracy komentowane są przez nauczyciela po ich zakończeniu.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń z sekcji „Sprawdź się”.
2. Na koniec zajęć nauczyciel prosi uczniów o rozwinięcie zdania: „Na dzisiejszych zajęciach nauczyłam/łam się jak...”.

Praca domowa:

1. Uczniowie opracowują FAQ (minimum 3 pytania i odpowiedzi prezentujące przykład i rozwiązanie) do tematu lekcji („Wykres funkcji liniowej”).

Materiały pomocnicze:

- [Definicja funkcji liniowej.](#)

Wskazówki metodyczne:

- Materiał w sekcji „Aplet” można wykorzystać jako powtórzenie i utrwalenie wiadomości na temat wykresu funkcji liniowej.
- Można też wykorzystać aplet omawiając własności funkcji liniowej, odczytując je z wykresu.